

BARBARA KIJEWSKA

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0002-5334-0928

barbara.kijewska@ug.edu.pl

KWOTY PŁCI W POLITYCE: PRZEGLĄD BADAŃ

Gender Quotas in Politics: A Review of Research

The issue of women's presence in politics is one of the key indicators of equality and is treated as a process of democratisation. On the eve of the anniversary of the Beijing Declaration, more than half of countries use institutional mechanisms to increase women's participation in decision-making bodies (gender quotas); 24.5% of the world's MPs are women. The aim of this article is a structural literature review focusing on the most important findings regarding gender quotas. The literature devoted to the issue of gender quotas concentrates on four perspectives, namely (1) descriptive representations of women (DRW), (2) substantive representation of women (SRW), (3) the role of political leaders or parties, and (4) the effectiveness of quotas in increasing the number of women in politics. The researchers' findings confirm the effectiveness of using electoral quotas, in particular in increasing the descriptive representation of women.

Keywords: gender quota, electoral gender quotas, women in politics, political representations, Beijing Declaration.

WPROWADZENIE

W 1995 roku delegaci Organizacji Narodów Zjednoczonych podczas IV Konferencji Kobiety w Pekinie jednogłośnie podpisali się pod dokumentem *Deklaracja Pekijska i Pekijska Platforma Działania*¹, w któ-

---

¹ *Beijing Declaration and Platform for Action*, UN, September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf [dostęp: 22 marca 2020].

rym za kluczowe uznano „wzmocnienie i podniesienie statusu kobiet”. Sygnatariusze uzgodnili potrzebę usunięcia barier na drodze do aktywnego udziału kobiet we wszystkich dziedzinach życia publicznego i prywatnego. Uznano, że: „[...] niski odsetek kobiet wśród decydentów gospodarczych i politycznych na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym odzwierciedla bariery strukturalne i związane z postawami, które należy usunąć za pomocą pozytywnych środków”². W *Deklaracji Pekińskiej* wyznaczono cel – osiągnięcie 30-procentowego udziału kobiet w podejmowaniu decyzji. W ciągu ostatnich 25 lat średnia światowa udziału kobiet w parlamentach krajowych zwiększyła się ponad dwukrotnie, z 11,3% w 1995 roku do 24,9% w 2020 roku³. W 1995 roku jedynie 2,8% Zgromadzeń Narodowych miało trzydziestoprocentowe reprezentacje kobiet wśród parlamentarzystów, a obecnie jedna trzecia (31%), w tym cztery państwa (Boliwia, Kuba, Ruanda, Zjednoczone Emiraty Arabskie) przekroczyły próg 50-procentowego udziału kobiet. Niewiele ponad dziesięć procent państw na świecie jest dziś kierowanych przez kobietę. W dziesięciu państwach kobiety są prezydentkami (10 ze 152), a w 12 państwach stoją na czele rządu (12 ze 193), z czego połowa to przywódczynie europejskie, głównie z państw nordyckich (Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia). Odsetek ministrów kobiet jest najwyższy w historii i wynosi 21,3% (851 z 4003). W dwóch państwach osiągnięto parytet (50/50) w obsadzie stanowisk rządowych (Hiszpania i Finlandia)⁴.

Minęło 25 lat od *Deklaracji Pekińskiej*, w tym czasie nie udało się zrealizować w pełni założenia o trzydziestoprocentowym udziale kobiet w procesach decyzyjnych (władza wykonawcza i ustawodawcza), jednakże wzrost ich udziału w polityce stał się trwałym trendem, którego bez wprowadzenia mechanizmów awansu kobiet (*gender quota*) nie udałoby się w takim tempie osiągnąć. W skali światowej przyjęcie *Deklaracji* dało początek stosowania dyskryminacji pozytywnej w celu wzmocnienia udziału kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych. Obecnie ponad 100 państw stosuje rozwiązania kwotowe⁵, głównie kwoty ustawowe (61 państw), miejsca zarezerwowane (23 państwa) oraz dobrowolne kwoty partii politycznych (22 państwa) jako tymczasowe narzędzie promujące wzrost udziału kobiet w polityce.

² *Ibidem*, s. 80.

³ *Women in Parliament*, IPU, 2020 <<https://doi.org/10.1093/nq/s6-IV.89.207-d>>.

⁴ Wszystkie dane pochodzą z IPU Database udostępnione na życzenie autorki.

⁵ IDEA, Gender Quotas Database, <http://www.quotaproject.org/uid/search.cfm#> [dostęp: 22 marca 2020].

Zagadnienie dynamiki udziału kobiet w polityce stanowi od lat obszar badań nauk społecznych, istnieje ugruntowana wiedza, są liczne podejścia badawcze oraz studia przypadków niemal z całego świata⁶. Równość płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet stanowią podstawę zrównoważonego rozwoju⁷ oraz fundament realizacji praw człowieka i jakości życia w demokratycznych państwach⁸. 25 lat od IV Międzynarodowej Konferencji Kobiet w Pekinie (Pekin 25+), określającej obszary dyskryminacji kobiet i ustalającej konieczność wdrożenia mechanizmów upodmiotowienia (*empowerment*), stanowi perspektywę czasową, w której dokonano przeglądu badań nad zagadnieniem stosowania kwot płci.

METODA

W badaniu zastosowano metodę systematycznego przeglądu literatury⁹ w celu poszukania odpowiedzi dotyczącej stanu wiedzy i ustaleń badawczych na temat skuteczności stosowania legislacyjnych kwot płci.

Postawiono następujące pytania badawcze:

- Na czym koncentruje się literatura podejmująca zagadnienie kwot płci w polityce?
- Jakie ustalenia płyną z badań?

W celu sporządzenia przeglądu literatury na temat kwot płci dokonano przeglądu artykułów naukowych dostępnych w bazie danych Scopus. Baza obejmuje ponad 23 000 tytułów od ponad 5000 wydawców, z czego 20 000 to recenzowane czasopisma naukowe, techniczne, medyczne i społeczne. W postępowaniu przyjęto czteroelementowy protokół badań:

- Definicja obszaru tematycznego. Zagadnienie kwot wyborczych płci interesuje naukowców z różnych dziedzin badawczych, postanowiono ograniczyć wyszukiwania do czasopism należących do dziedziny nauk społecznych, w tym nauk politycznych, socjologii, *gender study*, psychologii i ekonomii.

⁶ B. Kijewska, *Polityka równościowa*, Wydawnictwo LIBRON, Kraków 2016.

⁷ SDG 2030, 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> [dostęp: 22 marca 2020].

⁸ Council of Europe, Recommendation Rec (2003). Balanced Participation of Women and Men in Political and Public Decision Making, <<https://rm.coe.int/1680519084>>.

⁹ R. Dacombe, *Systematic Reviews in Political Science: What Can the Approach Contribute to Political Research?*, „Political Studies Review” 2018, nr 16, s. 148–157, <<https://doi.org/10.1177/1478929916680641>>.

- Definicja przedziału czasowego okresu publikacji. Nie uwzględniono limitów czasowych, ponieważ państwa wprowadzały przepisy dotyczące limitów w różnych okresach.

- Wybór słów kluczowych w celu znalezienia artykułów za pomocą wyszukiwarki Scopus. Ze względu na to, iż kwoty płci dotyczą mechanizmu zwiększenia udziału grupy niedoreprezentowanej, którą w polityce zawsze stanowią kobiety, bazę przeszukiwano, uwzględniając słowa: *women electoral quota* lub *gender electoral quota* lub *women's representation* lub *women political participation*.

- Ramy analizy wybranych dokumentów. Ramy te odnoszą się do sformułowanych pytań badawczych, a zatem analizując treści artykułów, poszukiwano odpowiedzi na pytania: Co jest badane i jakie ustalenia płyną z badań?

Wyszukiwania rozpoczęto od słów kluczowych *gender quota*, następnie zawężano dodając kolejno słowa kluczowe: *women political representations*, *electoral quota*. Dokonano przeglądu słów kluczowych abstraktów 129 artykułów. Następnie do badań wybrano artykuły odnoszące się do kwot płci (*gender quota*) w polityce. Uzyskano 61 artykułów, głównie z nauk społecznych (81%). Wszystkie były opublikowane w latach 2004–2020 w języku angielskim. Łączna liczba cytowań to 929, przy czym 16 artykułów miało 80% cytowań i pochodziły one z czasopism nauk politycznych, jak „Political Research Quarterly”, „Comparative Political Studies”, „Pacific Affairs”, „Party Politics”, „West European Politics”.

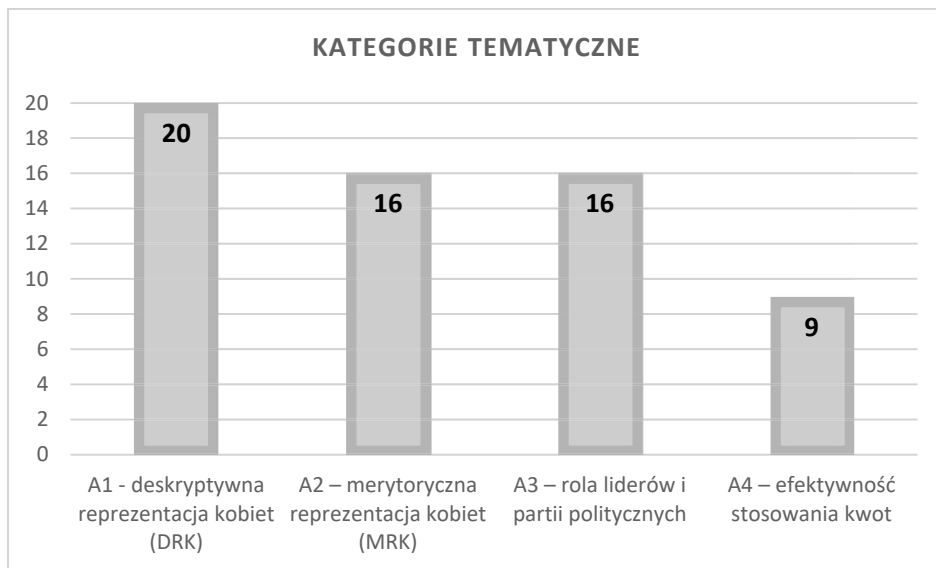
KWOTY PŁCI W BADANIACH NAUKOWYCH

Na podstawie przeprowadzonej analizy określono cztery kategorie tematyczne, w których podejmowane są badania nad kwotami płci w polityce, mianowicie (rysunek 1):

- deskryptywna reprezentacja kobiet (DRK);
- merytoryczna reprezentacja kobiet (MRK);
- rola liderów i partii politycznych;
- efektywność stosowania kwot.

Kategorię A1 stanowią badania skupione na numerycznym udziale kobiet w instytucjach politycznych. Badacze poddają analizie ilościowy udział kobiet na różnych poziomach władzy (międzynarodowy, narodowy i lokalny), w różnych organach wybieralnych oraz systemach politycznych i wyborczych. Ilościowo jest to kategoria o największej liczbie artykułów (33%). Kategoria A2 – merytoryczna reprezentacja

RYSUNEK 1
Kategorie tematyczne (n-61)

Źródło: badania własne.

kobiet zawiera badania wyjaśniające ich wpływ na decyzje polityczne. Badania skupione są na skuteczności kobiet jako aktorów politycznych w stanowieniu decyzji politycznych i/lub wpływaniu na proces polityczny (26%). Kategoria A3 – to artykuły, których autorzy podejmują zagadnienie roli partii politycznych i/lub liderów politycznych w selekcji kandydatek (26%). Ostatnią kategorię (A4) stanowią artykuły analizujące czynniki zwiększające lub zmniejszające efektywność stosowania kwot (15%).

DESKRYPTYWNA REPREZENTACJA KOBIET (DRK)

W literaturze przedmiotu badania nad reprezentacją ilościową kobiet oraz znaczeniem kwot płci sięgają lat 70. XX wieku, od czasu zastosowania dobrowolnych kwot przez partie polityczne w państwach skandynawskich. Obecnie, kiedy w większości państw stosowane są rozwiązania kwotowe, badania w obszarze DRK odnoszą się do analizy czynników wpływających na reprezentację ilościową, zwłaszcza z uwzględnieniem różnic w zakresie: rozwoju i stopnia demokracji, kultury politycznej, poziomu społeczno-gospodarczego kraju oraz cech systemu wyborczego i przyjętych rozwiązań kwotowych. Ustale-

nia¹⁰ wskazują, że wpływ każdego rodzaju kwoty płci, a także innych zmiennych objaśniających, nie działa w ten sam sposób we wszystkich państwach. Co znamienne, dobrowolne kwoty partii politycznych są znacznie bardziej skuteczne w państwach rozwiniętych, podczas gdy zarezerwowane kwoty są znaczące tylko w państwach najslabiej rozwiniętych. W tym względzie badania¹¹ wskazują, że skuteczność miejsc zarezerwowanych w mniej rozwiniętych państwach chociaż zwiększa udział kobiet w parlamentach, bo wypełniana jest kwota, to jednak tworzy stereotyp, zgodnie z którym miejsca zarezerwowane są tylko dla kobiet, natomiast pozostałe wyłącznie dla mężczyzn. Ogranicza to możliwość zwiększenia udziału kobiet ponad zarezerwowane limity. Próby uzyskania miejsca na listach wyborczych poza tą kwotą traktowane są jako nienależne. W tym wypadku kultura polityczna i stereotypy rodzajowe tworzą wyraźne bariery dla aktywizmu politycznego kobiet. Z kolei międzynarodowe badania Allen and Cutts¹² wskazały, że stosowanie kwot płci wywołuje „efekt zaufania” do kobiet jako przywódców politycznych. Zdaniem badaczy obecność kwot płci zwiększa poparcie dla politycznego przywództwa kobiet niezależnie od typu systemu kwotowego.

Badania¹³ wskazują, że słabe kwoty, czyli kwoty bez przepisów dotyczących umieszczania na listach wyborczych (naprzemienne lub określające stosunek kobiet do mężczyzn na pierwszych trzech lub pięciu miejscach) czy egzekwowania (np. finansowanie publiczne partii wzrasta proporcjonalnie do mandatów zdobytych w wyborach przez kobiety), w niewielkim stopniu zwiększają udział kobiet w polityce. Schwindt-Bayer¹⁴ zauważa, że wprowadzenie 30-procentowego limitu z przepisami dotyczącymi egzekwowania i umieszczania gwarantuje, że kobiety będą zajmować około 27% mandatów ustawodawczych.

---

¹⁰ J. Rosen, *Gender Quotas for Women in National Politics: A Comparative Analysis across Development Thresholds*, „Social Science Research” 2017, nr 66, s. 82–101, <<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2017.01.008>>.

¹¹ V. Wang, M.Y. Yoon, *Recruitment Mechanisms for Reserved Seats for Women in Parliament and Switches to Non-Quota Seats: A Comparative Study of Tanzania and Uganda*, „Journal of Modern African Studies” 2018, nr 56(2), s. 299–324, <<https://doi.org/10.1017/S0022278X18000174>>.

¹² P. Allen, D. Cutts, *How Do Gender Quotas Affect Public Support for Women as Political Leaders?*, „West European Politics” 2018, nr 41(1), s. 147–168, <<https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1320082>>

¹³ D. Dahlerup, L. Freidenvall, *Quotas as a „Fast Track” to Equal Representation for Women*, „International Feminist Journal of Politics” 2005, nr 7(1), s. 26–48, <<https://doi.org/10.1080/1461674042000324673>>.

¹⁴ L.A. Schwindt-Bayer, *Making Quotas Work: The Effect of Gender Quota Laws on the Election of Women*, „Legislative Studies Quarterly” 2009, nr 34(1), s. 5–28, <<https://doi.org/10.3162/036298009787500330>>.

Przyjęcie tego samego rodzaju kwot, ale bez przepisów dotyczących egzekwowania i zasad umieszczania, zmniejsza reprezentację kobiet z 27% do 10%.

Innym aspektem stosowania kwot wyborczych na poziomie lokalnym jest wzrost aktywności politycznej kobiet, zwłaszcza w państwach, w których aktywność polityczna kobiet jest niska (*gender gap in political participation*). Indie w 1992 roku w 73. poprawce konstytucyjnej przyjęły, że jedna trzecia stanowisk kierowniczych w wioskach jest zarezerwowana dla kobiet. Jak wskazują badania¹⁵, kobiety mieszkające na obszarach, gdzie szefem rządu wioski jest kobieta, wykazują znacznie wyższy poziom uczestnictwa politycznego (wyborczego i niewyborczego), szczególnie odnosi się to do kobiet z niższych warstw społeczno-ekonomicznych, podczas gdy nie stwierdzono żadnego efektu wśród kobiet będących w lepszej sytuacji ekonomicznej. Warto nadmienić, że w krajach, w których poziom nierówności jest wysoki (Indie, według wskaźnika Gender Inequality Index, zajmują 129. miejsce w świecie), kwoty, które zwiększają obecność kobiet, wzmacniają aspiracje edukacyjne rodziców wobec córek¹⁶. Przeprowadzone badania w społecznościach, w których w latach 90. kobiety zajęły pozycje lidarskie, pokazały, że prawie 15 lat później wśród dziewczynek zaobserwowano trzydziestodwuprocentowy wzrost aspiracji edukacyjnych i dwudziestoprocentowy wzrost oczekiwań rodziców co do ścieżki edukacyjnej ich córek w porównaniu do regionów nieobjętych kwotami.

MERYTORYCZNA REPREZENTACJA KOBIEC (MRK)

Badania nad udziałem kobiet w polityce w ujęciu merytorycznym (substancjonalnym) skupiają się na dwóch aspektach: faktycznym udziale kobiet w procesie decyzyjnym oraz w jakim stopniu kobiety reprezentują interesy kobiet¹⁷. Ustalenia nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Część badań potwierdza, że obecność kobiet w polityce prowadzi do zmian legislacyjnych uwzględniających kobiece potrze-

¹⁵ J. Priebe, *Political Reservation and Female Empowerment: Evidence from Maharashtra, India*, „Oxford Development Studies” 2017, nr 45(4), s. 499–521, <<https://doi.org/10.1080/13600818.2017.1298740>>.

¹⁶ L. Beaman et al., *Female Leadership Raises Aspirations and Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India*, „Science” 2012, <<https://doi.org/10.1126/science.1212382>>.

¹⁷ K. Celis, S. Childs, J. Kantola, M.L. Krook, *Rethinking Women's Substantive Representation*, „Journal of Representative Democracy” 2008, nr 44(2), s. 99–110, <https://doi.org/10.1080/00344890802079573>; S. Childs, M.L. Krook, *Analysing Women's Substantive Representation: From Critical Mass to Critical Actors*, „Government and Opposition” 2009, nr 44(2), s. 125–145, <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2009.01279.x>.

by¹⁸, inne wskazują jednak na mały lub niewielki wpływ kobiet na prokobiece rozwiązania legislacyjne¹⁹. Ta różnorodność ocen wynika z faktu, że kobiety stanowią mniejszość we wszystkich wybieralnych zgromadzeniach. Zgodnie z teorią masy krytycznej Drude Dahlerup²⁰, wpływ kobiet jest mało prawdopodobny, dopóki ich liczba od kilku symbolicznych jednostek nie wzrośnie do znaczącej mniejszości, tzw. masy krytycznej w ciałach ustawodawczych i wykonawczych. Istota wpływu kobiet na politykę zależy od ich liczby w gremiach decyzyjnych oraz roli, jaką w nich pełnią²¹. Z kolei badania Studlara i McAllistera²² wskazują, że „masa krytyczna” nie przekłada się na pozycję i siłę legislacyjną kobiet, tylko bowiem w nielicznych aspektach kobiety jednoczą się – dotyczy to problematyki aborcji, opieki nad dziećmi i praw kobiet. Autorzy konstatują, iż niezwykle rzadko projekty ustaw redagowane są przez same kobiety. Podczas głosowania projekty podlegają bowiem wpływom partyjnym, a „głos kobiet (zwłaszcza feministek) tłumiony jest przez ryk partyjnej maszyny”. Childs i Krook²³ wskazują, że to nie liczba kobiet w polityce, ale tzw. podmioty krytyczne, które działają indywidualnie lub zbiorowo w celu doprowadzenia do zmiany polityki na przyjazną kobietom, są istotne. Badania Geys i Sørensen²⁴ wykazały, że nawet w równościowej Norwegii nie znaleziono spójnych dowodów na zmiany w polityce publicznej ze względu na zwiększoną reprezentację kobiet na stanowiskach wykonawczych. Co więcej, pomimo zwiększonego udziału kobiet w ciałach wybieralnych nie znaleziono dowodów, że większy ich udział ma wpływ na zwiększoną reprezentację w organach wykonawczych.

¹⁸ J. Lovenduski, P. Norris, *Westminster Women: The Politics of Presence*, „Political Studies” 2003, <<https://doi.org/10.1111/1467-9248.00414>>; L. Wängnerud, *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation*, „Annual Review of Political Science” 2009, nr 12(1), s. 51–69, <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.053106.123839>.

¹⁹ D.T. Studlar, I. McAllister, *Does a Critical Mass Exist? A Comparative Analysis of Women’s Legislative Representation since 1950*, „European Journal of Political Research” 2002, nr 41(2), s. 33–253, <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00011>; B. Geys, R.J. Sørensen, *The Impact of Women above the Political Glass Ceiling: Evidence from a Norwegian Executive Gender Quota Reform*, „Electoral Studies” 2019, nr 60, s. 1–10, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102050>.

²⁰ D. Dahlerup, *From a Small to a Large Minority: Women in Scandinavian Politics*, „Scandinavian Political Studies” 1988, nr 11(4), s. 275–298, <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1988.tb00372.x>>.

²¹ I. Tinker, *Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?* „Women’s Studies International Forum” 2004, nr 27(5–6), s. 531–546, <<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2004.09.008>>.

²² Studlar, McAllister, *Does a Critical Mass...*

²³ S. Childs, M.L. Krook, *Critical Mass Theory and Women’s Political Representation*, „Political Studies” 2008, nr 56(3), s. 725–736, <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00712.x>>.

²⁴ B. Geys, R.J. Sørensen, *The Impact of Women...*

Podobne wnioski płyną z badań Kerevel²⁵, kwoty legislacyjne są nie- skuteczne w zwiększeniu liczby kobiet na stanowiskach decyzyjnych. Wzmocnienie udziału kobiet na stanowiskach wykonawczych wymaga rozważenia przyjęcia dodatkowych środków wykraczających poza kwoty legislacyjne, takich jak wykonawcze kwoty płci (*executive candidate quotas*) w celu rozbicia „szklanego sufitu”.

Należy zwrócić uwagę, że w państwach o rozwiniętej polityce społecznej, z wysokim poziomem usług społecznych, płęć polityków nie ma znaczenia dla wprowadzania przyjaznych kobietom polityk. Argentyna w literaturze przedstawiana jest jako lider we wdrażaniu i egzekwowaniu kwot płci. Prawa kobiet do wybierania otrzymały od instytucji wyborczych merytoryczną ochronę, a jednak ich udział w polityce nie przekłada się na rozwiązania dotyczące przemocy wobec kobiet²⁶. Badania Meier i Lombardo²⁷ w Europie nad związkiem między kwotami płci a likwidowaniem nierówności, również w wymiarze intersekcyjnym, nie dają jednoznacznej odpowiedzi. Ustalenia badaczy wskazują, że wprowadzenie kwot generuje dyskusje na temat nierówności. Przyczyniają się one do powstawania sojuszy polityczek, działaczek społecznych i feministek na rzecz równości, jednakże ich głos w oficjalnych tekstach na temat nierówności płci w polityce jest nadal ograniczony.

ROLA LIDERÓW I PARTII POLITYCZNYCH

Zagadnienie roli partii politycznych i liderów partyjnych stanowi blisko 1/3 analizowanej literatury. Mechanizmy wewnątrzpartyjne, poprzez które partie rekrutują, motywują i wybierają kandydatów, są głównymi czynnikami wyjaśniającymi reprezentację kobiet. Partie polityczne są odpowiedzialne za ustalanie list wyborczych, mają wpływ na tworzenie i wdrażanie systemów kwotowych i innych rodzajów pozytywnych działań, np. stosowanie zasad kolejności umieszczania na listach wyborczych kandydatów. Mają również do dyspozycji narzędzia wprowadzania odpowiednich sankcji w przypadku niestosowania się do tych przepisów. Badania wskazują, że partie polityczne

²⁵ Y. Kerevel, *Empowering Women? Gender Quotas and Women's Political Careers*, „Journal of Politics” 2019, nr 81(4), s. 1167–1180, <<https://doi.org/10.1086/704434>>.

²⁶ J.M. Piscopo, *State Capacity, Criminal Justice, and Political Rights: Rethinking Violence against Women in Politics*, „Politica y Gobierno” 2016, nr 23(2), s. 437–458, 1665-2037-pyg-23-02-00437-en.pdf (scielo.org.mx) [dostęp: 21 kwietnia 2020].

²⁷ P. Meier, E. Lombardo, *Gender Quotas, Gender Mainstreaming and Gender Relations in Politics*, „Political Science” 2013, nr 65(1), s. 46–62, <<https://doi.org/10.1177/0032318713488114>>.

wprowadzają rozwiązania kwotowe jako strategię wyborczą w sytuacji konkurencji międzypartyjnej, ale i wewnątrzpartyjnej²⁸. Badania porównawcze strategii przyjmowania kwot płci w partiach politycznych w Belgii, Austrii, Portugalii i Włoszech ujawniły, że prawdopodobieństwo wprowadzenia przepisów kwotowych wzrasta, gdy partie są zagrożone przez nowego, bardziej postępowego lewicowego konkurenta²⁹. Partie wprowadzają rozwiązania kwotowe w celu zmniejszenia poparcia dla kobiet z partii konkurencyjnej (konkurencja między partiami), ale też kwoty wykorzystywane są jako mechanizm uzyskania wpływu centrali nad wyborem lokalnych kandydatów partyjnych (konkurencja wewnątrz partii). Wcześniejsze badania Weeks i Baldez³⁰ wskazały na instrumentalne traktowanie kwot płci. Zniesienie kwot powoduje umieszczanie kobiet na mniej wygrywających pozycjach. Politycy chronią własne kariery, ograniczając możliwość ponownego wyboru kobiet. Badania Yoon i Shin³¹ potwierdzają, że na poziomie lokalnym liderzy partyjni wprowadzają kwoty, aby zyskać uznanie opinii publicznej, jednak w dalszym postępowaniu nie przyjmują procedur i transparentności przy nominacji kandydatek na listy wyborcze.

Badania programów wyborczych partii politycznych w Europie pokazały, że partie, które wdrażają przepisy dotyczące kwot, poświęcają więcej uwagi kwestiom sprawiedliwości społecznej – nierównego traktowania, dyskryminacji kobiet, sytuacji osób niepełnosprawnych czy grup mniejszościowych³². Analizując obecność kobiet w polityce, należy uwzględnić stopień zaufania do partii politycznych. Wcześniejsze badania³³ sugerują, że lewicowa orientacja partii i kwoty płci w dużej

---

²⁸ A. Sundström, D. Stockemer, *What Determines Women's Political Representation at the Local Level? A Fine-Grained Analysis of the European Regions*, „International Journal of Comparative Sociology” 2015, nr 56(3–4), s. 254–274, <https://doi.org/10.1177/0020715215595691>; F. Ruf, *Does Non-Quota Strategy Matter? A Comparative Study on Candidate Selection and Women's Representation at the Local Level in Germany*, „Politics & Gender” 2019, s. 1–30, <doi:10.1017/S1743923X18001083>.

²⁹ A.C. Weeks, *Why Are Gender Quota Laws Adopted by Men? The Role of Inter- and Intraparty Competition*, „Comparative Political Studies” 2018, nr 51(14), s. 1935–1973, <https://doi.org/10.1177/0010414018758762>.

³⁰ A.C. Weeks, Baldez, *Quotas and Qualifications: The Impact of Gender Quota Laws on the Qualifications of Legislators in the Italian Parliament*, „European Political Science Review” 2014, nr 7(1), s. 119–144.

³¹ J. Yoon, K.-Y. Shin, *Opportunities and Challenges to Gender Quotas in Local Politics: The Case of Municipal Council Elections in South Korea*, „Asian Journal of Women's Studies” 2017, nr 23(3), s. 363–384, <<https://doi.org/10.1080/12259276.2017.1352131>>.

³² A.C. Weeks, *Quotas and Party Priorities: Direct and Indirect Effects of Quota Laws*, „Political Research Quarterly” 2019, nr 72(4), s. 849–862.

³³ A.M. Tripp, A. Kang, *The Global Impact of Quotas: On the Fast Track to Increased Female Legislative Representation*, „Comparative Political Studies” 2008, nr 41(3), s. 338–361, <<https://doi.org/10.1177/0010414006297342>>.

mierze wyjaśniają nominacje kobiet, ale pomijają kontekst polityczny, w którym działają partie. Badania³⁴ ponad 100 partii politycznych w 18 krajach Ameryki Łacińskiej wskazują, że partie częściej i skuteczniej umieszczają kobiety na listach wyborczych, gdy wzrasta nieufność wobec partii politycznych. Stereotypy rodzajowe, zgodnie z którymi kobiety są bardziej uczciwe i troskliwe w sytuacji spadku zaufania do partii i afer korupcyjnych, wpływają na zwiększenie udziału kobiet na listach wyborczych. Wskazuje to na instrumentalne traktowanie kwot płci w strategiach partyjnych.

EFEKTYWNOŚĆ STOSOWANIA KWOT

Badania nad czynnikami zwiększającymi udział kobiet w polityce w pierwszej kolejności wskazują system wyborczy, obecność kwot oraz stosowanie strategii równościowych przez agendy międzynarodowe, jak ONZ, OECD, Unia Europejska, Bank Światowy i in. Badacze są zgodni, że wzrost udziału kobiet w polityce zależy od systemu wyborczego i siły kwoty³⁵. System proporcjonalny z ustalonym systemem list partyjnych zwiększa liczbę wybranych kobiet, jednak ich wpływ na politykę jest ograniczony ze względu na lojalność wobec partii matki. Chociaż w systemach większościowych w jednomandatowych okręgach kobiety przywódczyni organizacji społeczeństwa obywatelskiego częściej wygrywają wybory i tym samym mają większy wpływ na politykę, jednak niezwykle rzadko są jedynkami w okręgach³⁶.

Studia dotyczące skuteczności stosowania kwot opierają się na badaniach nad związkiem stosowania kwot a systemem wyborczym, poziomem rozwoju gospodarczego, długością praw wyborczych, poziomem aktywności organizacji kobiecych, wykształceniem kobiet czy postawami wobec ich emancypacji³⁷. Badania wskazują, że legislacyjne kwoty płci mają większy wpływ na reprezentację kobiet niż proporcjonalny system wyborczy; w ugruntowanych demokracjach kwoty obowiązkowe zmniejszają zaangażowanie partii w pozyskiwaniu re-

³⁴ K.D. Funk, M. Hinojosa, J.M. Piscopo, *Women to the Rescue: The Gendered Effects of Public Discontent on Legislative Nominations in Latin America*, „Party Politics” 2019, May, s. 1–13, <<https://doi.org/10.1177/1354068819856614>>.

³⁵ B.L. Delgado-Márquez, V. Ramírez-González, A. López-Carmona, *Ensuring Parliamentary Gender Equality Through a New Zipper Method: An Application to Finland*, „Social Indicators Research” 2014, nr 116(2), s. 475–492, <<https://doi.org/10.1007/s11205-013-0301-3>>.

³⁶ I. Tinker, *Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?*, „Women’s Studies International Forum” 2004, nr 27(5–6), s. 531–546, <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2004.09.008>.

³⁷ A.M. Tripp, A. Kang, *The Global Impact...*, s. 357–359.

prezentacji kobiet niż kwoty przyjęte dobrowolnie; w państwach o kulturowo niskiej akceptacji dla publicznej aktywności kobiet największy wpływ na ich reprezentację mają (kobiece) limity miejsc zarezerwowanych. W państwach niedemokratycznych (bez pluralizmu partyjnego) tylko kwoty płci i system wyborczy wpływają na wzrost obecności kobiet – takie zmienne, jak wykształcenie, długość praw wyborczych nie są znaczące³⁸. Związek między ruchami kobiet a ich reprezentacją jest pośredni. Ruchy kobiece mogą wpływać na przyjęcie lub wdrożenie kwot płci, ale niekoniecznie na wybór kandydatek³⁹.

Programy pomocy zagranicznej mają znaczenie dla wprowadzania kwot jako wyraz spełniania międzynarodowych norm dotyczących równości płci i demokratyzacji systemu politycznego. Z jednej strony kraje wykorzystują kwoty płci jako sygnał do poprawy swojej pozycji na arenie międzynarodowej w ubieganiu się o wsparcie finansowe, z drugiej przyjmują kwoty płci w wyniku skutecznych interwencji w zakresie pomocy zagranicznej ukierunkowanej na wzmocnienie wysiłków na rzecz liberalizacji⁴⁰.

KONKLUZJE

Dokonany systematyczny przegląd literatury, choć ograniczony ze względu na wybór artykułów naukowych tylko z jednej bazy i pomijający bogaty dorobek monograficzny, wyłonił cztery perspektywy, na których koncentrują się badania naukowe odnoszące się do stosowania kwot wyborczych w polityce. Stanowią je: ilościowa reprezentacja kobiet, merytoryczna reprezentacja kobiet, rola liderów i partii politycznych oraz efektywność stosowania kwot. Badania nad ilościową reprezentacją kobiet dominują nad pozostałymi perspektywami (33%). Mnogość badań w tym zakresie wyjaśnia stosunkowa łatwość prowadzenia analiz. Ponadto duża część badań skoncentrowana jest na doświadczeniach narodowych lub regionalnych. Wśród przypadków znalazły się analizy sytuacji w państwach o różnych systemach politycznych, na różnym poziomie rozwoju gospodarczego oraz długo-

³⁸ D.K. Joshi, R. Timothy, *Long-Term Impacts of Parliamentary Gender Quotas in a Single-Party System: Symbolic Co-Option or Delayed Integration?*, „International Political Science Review” 2019, nr 40(4), s. 591–606, <<https://doi.org/10.1177/0192512118772852>>.

³⁹ M.A. Górecki, P. Kukulowicz, *Gender Quotas, Candidate Background and the Election of Women: A Paradox of Gender Quotas in Open-List Proportional Representation Systems*, „Electoral Studies” 2014, nr 36, s. 65–80, <<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2014.06.009>>.

⁴⁰ A.B. Edgell, *Foreign Aid, Democracy, and Gender Quota Laws*, „Democratization” 2017, nr 24(6), s. 1103–1141, <<https://doi.org/10.1080/13510347.2016.1278209>>.

ści trwania demokracji i praw wyborczych. Studia przypadków skoncentrowane są zwłaszcza na państwach, w których z jednej strony pozycja kobiet mierzona wskaźnikiem nierówności (GII) jest niska, jak Indie, Indonezja, Wietnam, Chiny, Uganda, Rwanda. Z drugiej strony na państwach o ugruntowanej demokracji z długą tradycją stosowania kwot płci, jak państwa europejskie i Ameryki Łacińskiej. Wszystkie badania, niezależnie od typu kwot, potwierdzają, że ich przyjęcie przyczyniło się do zwiększenia reprezentacji politycznej kobiet w ciągu ostatnich trzech dekad. Kwoty stanowiące mechanizm zwiększania udziału kobiet w polityce, określane jako „szybka ścieżka”, pozwalają na rozwiązanie problemu historycznego wykluczenia kobiet z polityki w krótszym czasie. Z całą pewnością przyczyniły się także do włączenia do debaty publicznej problemu niedoreprezentowania i marginalizacji kobiet w decydowaniu politycznym.

Ponad jedna czwarta analizowanych artykułów koncentrowała się na merytorycznej reprezentacji kobiet. Badania skupiają się na potencjale działania kobiet na rzecz kobiet oraz na ich obecności na stanowiskach decyzyjnych. Kwoty odnoszące się do stanowisk decyzyjnych (*executive quota*) występują niezwykle rzadko, nominacje kobiet są pochodną wielu czynników, a perspektywy sukcesu zależą często od klimatu politycznego, w tym globalnych i lokalnych trendów, oraz/lub obecności grup kobiecych wewnątrz partii, a także mechanizmów awansu kobiet⁴¹. Potencjał działania na rzecz kobiet nie jest jednakowy we wszystkich ciałach politycznych. Rozważania odnoszące się do roli liderów i partii politycznych stanowią niewiele ponad 1/4 artykułów objętych analizą, jednak widoczne są związki z kategoriami DRK i MRK. Zarówno dla ilościowej jak i merytorycznej perspektywy przynależność partyjna i ideologia stanowią silny predyktor reprezentacji kobiet. Badania wskazują na rolę hamulcową partii politycznych, nawet w demokracjach o silnych kwotach partie polityczne wzmacniają pozycję kobiet wtedy, kiedy im się to politycznie opłaca. Czwarta wyłoniona perspektywa to badania określające efektywność kwot (15%). Na obecność kobiet w polityce ma wpływ wiele czynników, które różnią się ze względu na długość procedur demokratycznych w danym państwie czy popularność mechanizmów awansu kobiet. W krajach z krótką historią demokracji system głosowania jest najważniejszym czynnikiem wyjaśniającym odsetek kobiet wśród parlamentarzystów.

⁴¹ O. Barburska, *Polityka Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego udziału kobiet w politycznych strukturach decyzyjnych*, „Studia Europejskie” 2007, nr 4, s. 81–113, <http://test.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/4-art_barburska.pdf>.

Natomiast w ugruntowanych demokracjach najsilniejsze wyjaśnienie można znaleźć w egalitarnej koncepcji ról płciowych⁴².

Niewątpliwie moda na kwoty płci przyspieszyła powolny proces wkraczania kobiet w sferę podejmowania decyzji politycznych. Odpowiada to tendencji włączania akceptowalnych idei do głównego nurtu. Ważnym efektem stosowania kwot płci, choć nie wprost politycznym, jest pobudzenie debaty publicznej dotyczącej kwestii nierównych szans ze względu na płeć, co w państwach o niskim statusie kobiet przekłada się na wzrost aspiracji edukacyjnych dziewcząt. Kwoty płci zatem pełnią też rolę afirmacyjną wspierającą piąty cel – osiągnięcie równości płci w Agendzie zrównoważonego rozwoju (SDG 2030). W skali światowej przyjęcie *Pekińskiej Platformy Działania* (1995) stało się początkiem tworzenia instytucjonalnych mechanizmów włączających kobiety do polityki, natomiast zmiany priorytetów politycznych, jeśli w ogóle są możliwe, dokonają się wtedy, gdy kobiety będą współrzędziły na wszystkich etapach podejmowania decyzji. Przyszłe badania powinny określić, w jakim stopniu stosowanie kwot zwiększa faktyczne możliwości kobiet do sprawowania funkcji w instytucjach na stanowiskach wykonawczych. Nie ma wątpliwości, że kwoty stały się ważnym mechanizmem, dzięki któremu kobiety w skali świata weszły do polityki, a kwoty pomogły przewyciężyć tradycyjne ograniczenia wynikające z niedorozwoju gospodarczego, autorytaryzmu, wpływów kulturowych, a nawet systemu wyborczego.

BIBLIOGRAFIA

- Allen P., Cutts D., *How Do Gender Quotas Affect Public Support for Women as Political Leaders?* „West European Politics” 2018, nr 41(1), s. 147–168, <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1320082>.
- Barburska O., *Polityka Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego udziału kobiet w politycznych strukturach decyzyjnych*, „Studia Europejskie” 2007, nr 4, s. 81–113, <http://test.ce.uw.edu.pl/pliki/pw/4-art_barburska.pdf>.
- Beaman L. et al., *Female Leadership Raises Aspirations and Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India*, „Science” 2012, <<https://doi.org/10.1126/science.1212382>>.
- Beijing Declaration and Platform for Action*, UN, September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf [dostęp: 22 marca 2020].

---

⁴² M. Tremblay, *Democracy, Representation, and Women: A Comparative Analysis*, „Democratization” 2007, nr 14(4), s. 533–553, <<https://doi.org/10.1080/13510340701398261>>.

- Celis K., Childs S., Kantola J., Krook M.L., *Rethinking Women's Substantive Representation*, „Journal of Representative Democracy” 2008, nr 44(2), s. 99–110, <https://doi.org/10.1080/00344890802079573>.
- Childs S., Krook M.L., *Analysing Women's Substantive Representation: From Critical Mass to Critical Actors*, „Government and Opposition” 2009, nr 44(2), 125–145, <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2009.01279.x>.
- Childs S., Krook M.L., *Critical Mass Theory and Women's Political Representation*, „Political Studies” 2008, nr 56(3), s. 725–736, <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00712.x>>.
- Council of Europe, Recommendation Rec (2003). *Balanced Participation of Women and Men in Political and Public Decision Making*, <<https://rm.coe.int/1680519084>>.
- Dacombe R., *Systematic Reviews in Political Science: What Can the Approach Contribute to Political Research?* „Political Studies Review” 2018, nr 16, s. 148–157, <<https://doi.org/10.1177/1478929916680641>>.
- Dahlerup D., Freidenvall L., *Quotas as a „Fast Track” to Equal Representation for Women*, „International Feminist Journal of Politics” 2005, nr 7(1), s. 26–48, <<https://doi.org/10.1080/1461674042000324673>>.
- Dahlerup D., *From a Small to a Large Minority: Women in Scandinavian Politics*, „Scandinavian Political Studies” 1988, nr 11(4), s. 275–298, <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1988.tb00372.x>>.
- Delgado-Márquez B.L., Ramírez-González V., López-Carmona A., *Ensuring Parliamentary Gender Equality Through a New Zipper Method: An Application to Finland*, „Social Indicators Research” 2014, nr 116(2), s. 475–492, <<https://doi.org/10.1007/s11205-013-0301-3>>.
- Edgell A.B., *Foreign Aid, Democracy, and Gender Quota Laws*, „Democratization” 2017, nr 24(6), s. 1103–1141, <<https://doi.org/10.1080/13510347.2016.1278209>>.
- Funk K.D., Hinojosa M., Piscopo J.M., *Women to the Rescue: The Gendered Effects of Public Discontent on Legislative Nominations in Latin America*, „Party Politics” 2019, May, s. 1–13, <<https://doi.org/10.1177/1354068819856614>>.
- Geys B., Sørensen R.J., *The Impact of Women above the Political Glass Ceiling: Evidence from a Norwegian Executive Gender Quota Reform*, „Electoral Studies” 2019, nr 60, s. 1–10, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102050>.
- Górecki M.A., Kukołowicz P., *Gender Quotas, Candidate Background and the Election of Women: A Paradox of Gender Quotas in Open-List Proportional Representation Systems*, „Electoral Studies” 2014, nr 36, s. 65–80, <<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2014.06.009>>.
- IDEA, Gender Quotas Database, <http://www.quotaproject.org/uid/search.cfm#> [dostęp: 22 marca 2020].

- Joshi D.K., Thimothy R., *Long-Term Impacts of Parliamentary Gender Quotas in a Single-Party System: Symbolic Co-Option or Delayed Integration?*, „International Political Science Review” 2019, nr 40(4), s. 591–606, <<https://doi.org/10.1177/0192512118772852>>.
- Kerevel Y., *Empowering Women? Gender Quotas and Women’s Political Careers*, „Journal of Politics” 2019, nr 81(4), s. 1167–1180, <<https://doi.org/10.1086/704434>>.
- Kijewska B., *Polityka równościowa*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2016.
- Lovenduski J., Norris P., *Westminster Women: The Politics of Presence*, „Political Studies” 2003, <<https://doi.org/10.1111/1467-9248.00414>>.
- Meier P., Lombardo E., *Gender Quotas, Gender Mainstreaming and Gender Relations in Politics*, „Political Science” 2013, nr 65(1), s. 46–62, <<https://doi.org/10.1177/0032318713488114>>.
- Piscopo J.M., *State Capacity, Criminal Justice, and Political Rights: Rethinking Violence against Women in Politics*, „Política y Gobierno” 2016, nr 23(2), s. 437–458, 1665-2037-pyg-23-02-00437-en.pdf (scielo.org.mx) [dostęp: 21 kwietnia 2020].
- Priebe J., *Political Reservation and Female Empowerment: Evidence from Maharashtra, India*, „Oxford Development Studies” 2017, nr 45(4), s. 499–521, <<https://doi.org/10.1080/13600818.2017.1298740>>.
- Rosen J., *Gender Quotas for Women in National Politics: A Comparative Analysis across Development Thresholds*, „Social Science Research” 2017, nr 66, s. 82–101, <<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2017.01.008>>.
- Ruf F., *Does Non-Quota Strategy Matter? A Comparative Study on Candidate Selection and Women’s Representation at the Local Level in Germany*, „Politics & Gender” 2019, s. 1–30, <[doi:10.1017/S1743923X18001083](https://doi.org/10.1017/S1743923X18001083)>.
- Schwindt-Bayer L.A., *Making Quotas Work: The Effect of Gender Quota Laws on the Election of Women*, „Legislative Studies Quarterly” 2009, nr 34(1), s. 5–28, <<https://doi.org/10.3162/036298009787500330>>.
- SDG 2030, ‘2030 Agenda for Sustainable Development’, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> [dostęp: 22 marca 2020].
- Studlar D.T., McAllister I., *Does a Critical Mass Exist? A Comparative Analysis of Women’s Legislative Representation since 1950*, „European Journal of Political Research” 2002, nr 41(2), s. 33–253, <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00011>.
- Sundström A., Stockemer D., *What Determines Women’s Political Representation at the Local Level? A Fine-Grained Analysis of the European Regions*, „International Journal of Comparative Sociology” 2015, nr 56(3–4), s. 254–274, <https://doi.org/10.1177/0020715215595691>.
- Tinker I., *Quotas for Women in Elected Legislatures: Do They Really Empower Women?* „Women’s Studies International Forum” 2004, nr 27(5–6), s. 531–546, <<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2004.09.008>>.

- Tremblay M., *Democracy, Representation, and Women: A Comparative Analysis*, „Democratization” 2007, nr 14(4), s. 533–553, <<https://doi.org/10.1080/13510340701398261>>.
- Tripp A.M., Kang A., *The Global Impact of Quotas: On the Fast Track to Increased Female Legislative Representation*, „Comparative Political Studies” 2008, nr 41(3), s. 338–361, <<https://doi.org/10.1177/0010414006297342>>.
- Wang V., Yoon M.Y., *Recruitment Mechanisms for Reserved Seats for Women in Parliament and Switches to Non-Quota Seats: A Comparative Study of Tanzania and Uganda*, „Journal of Modern African Studies” 2018, nr 56(2), s. 299–324, <<https://doi.org/10.1017/S0022278X18000174>>.
- Wängnerud L., *Women in Parliaments: Descriptive and Substantive Representation*, „Annual Review of Political Science” 2009, nr 12(1), s. 51–69, <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.053106.123839>.
- Weeks A.C., Baldez, *Quotas and Qualifications: The Impact of Gender Quota Laws on the Qualifications of Legislators in the Italian Parliament*, „European Political Science Review” 2014, nr 7(1), s. 119–144.
- Weeks A.C., *Quotas and Party Priorities: Direct and Indirect Effects of Quota Laws*, „Political Research Quarterly” 2019, nr 72(4), s. 849–862.
- Weeks A.C., *Why Are Gender Quota Laws Adopted by Men? The Role of Inter- and Intraparty Competition*, „Comparative Political Studies” 2018, nr 51(14), s. 1935–1973, <https://doi.org/10.1177/0010414018758762>.
- Women in Parliament*, IPU, 2020, <<https://doi.org/10.1093/nq/s6-I-V.89.207-d>>.
- Yoon J., Shin K.-Y., *Opportunities and Challenges to Gender Quotas in Local Politics: The Case of Municipal Council Elections in South Korea*, „Asian Journal of Women’s Studies” 2017, nr 23(3), s. 363–384, <<https://doi.org/10.1080/12259276.2017.1352131>>.